

Валентина Білоус
м.Вінниця
Директор бібліотеки
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

**ТРАНСФОРМАЦІЯ РОБОТИ БІБЛІОТЕКИ
ВІННИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

***Анотація.** У статті висвітлено досвід дистанційної роботи бібліотеки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського в режимі воєнного стану. Ознайомлено з електронними ресурсами та бібліотечними сервісами. Визначено актуальні напрями та пріоритети діяльності університетської бібліотеки.*

***Ключові слова:** дистанційна робота, сайт бібліотеки, електронні ресурси, бібліотечні сервіси, бібліотека в режимі війни, бібліотека Вінницького педуніверситету.*

***Abstract.** The article highlights the remote work experience of the Mykhailo Kotsiubynskiy VSPU library during martial law. Familiarized with electronic resources and library services. Current directions and priorities of the university library's activities have been determined.*

***Key-words:** remote work, library website, electronic resources, library services, library in war mode, library of Vinnytsia Pedagogical University.*

24 лютого 2022 року – день, що став для нашої країни початком жахливої, несправедливої, надзвичайно жорстокої війни, розв'язаної російським агресором. Війна зачепила усі без винятку сфери суспільного життя і торкнулася кожного громадянина України. Історичний період розвитку держави відповідним чином позначається і на пріоритетах діяльності бібліотек як важливих соціально-комунікаційних інституцій. Нині бібліотекарі та бібліотеки приймають виклики, породжені війною та шукають рішення для подолання існуючих проблем та загроз [4, с. 9].

Сьогодні кожен українець впевнено тримає стрій на своєму фронті, часткою своєї праці наближає перемогу. Ми, бібліотечні працівники, тримаємо інформаційний фронт. В надзвичайно складних умовах бібліотеки не припинили свою діяльність, а згуртувалися та мобілізували всі наявні ресурси

зادля надання інформаційної, волонтерської, соціальної та психологічної підтримки тим, хто цього потребує [2]. Серйозні зміни, спричинені трагічними подіями відбулися й у бібліотечній системі. Війна в Україні перекреслила багато наших планів, поставила перед бібліотеками нові завдання та виклики.

Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського завжди була і є інформаційною серцевиною, основою навчально-педагогічного та наукового процесів, тією творчою лабораторією, від ресурсів та послуг якої в значній мірі залежить зміст навчання та наукових досліджень [1, с. 39].

Дистанційне навчання та його інформаційне забезпечення стало випробуванням для усіх учасників освітнього процесу, що визначило головний акцент у роботі закладів вищої освіти та бібліотек.

Основним завданням бібліотеки є інформаційна підтримка навчального та наукового процесів університету у різних вимірах та сценаріях невизначеності. Маючи досвід дистанційної роботи у віддаленому режимі під час пандемії Covid-19, бібліотека продовжила надавати інформаційно-бібліотечні послуги і у період дії воєнного стану. Університетська бібліотека, надаючи інформаційну підтримку віддаленим користувачам, спроможна була забезпечити дистанційне обслуговування. Працівники бібліотеки продемонстрували, що здатні швидко реагувати на різні драматичні виклики, адаптуватися до нових умов і продовжувати інформаційне забезпечення потреб та запитів студентів, викладачів, науковців.

В умовах викликів сьогодення особливого значення набуває впровадження нових форматів представлення даних, збільшення е-ресурсів як важливого джерела задоволення інформаційних потреб користувачів, створення бібліотечних сервісів для віддалених користувачів бібліотеки. Наявні Інтернет-ресурси та сервіси дали можливість бібліотеці швидко адаптуватись до обслуговування користувачів в умовах дистанційного навчання.

Впровадження дистанційного навчання у вищій школі поставило перед університетськими бібліотеками задачі не тільки збереження якості й повноти

традиційних функцій та напрямів діяльності, а й необхідність впровадження комплексу нових сервісів і послуг в дистанційному форматі, серед яких:

- оперативне реагування на зміни, що відбуваються в соціумі в цілому та академічному середовищі зокрема;
- розширення каналів цифрової комунікації з користувачами;
- інформаційно-довідкове обслуговування користувачів в онлайн-форматі;
- формування цифрових компетентностей користувачів.

Впроваджуючи в роботу нові форми і методи, активно формуючи електронні ресурси, бібліотека здійснює інформаційне забезпечення користувачів, надаючи доступу до електронних документів, організовуючи заходи, спрямовані на допомогу навчально-виховному процесу та науково-дослідній діяльності університету.

Бібліотека, використовуючи дистанційні технології, змінює та розширює інформаційно-бібліотечний сервіс:

- оновлює та підтримує в актуальному стані сайт бібліотеки – важливе вікно доступу до ресурсів бібліотеки;
- надає довідки та консультації через «Гостьову книгу» віртуальної довідкової служби сайту бібліотеки, соціальні мережі, viber, e-mail та за телефоном;
- забезпечує функціонування Інтернет-каталогу;
- редагує та наповнює Інституційний репозитарій (загальнодоступний відкритий архів електронних документів);
- здійснює наукометричний та бібліометричний аналіз публікаційної активності вчених університету, проводить редакцію профілів;
- забезпечує перевірку на плагіат академічних текстів студентів;
- надає індекси УДК та авторські знаки для наукових публікацій вчених тощо.

Усвідомлюючи важливість часу, бібліотека формує значний масив Інтернет-ресурсів різноманітної направленості. Задля посилення ефективності

дистанційного обслуговування систематично проводиться інформаційне оновлення та редакція сторінок сайту, масштабна перевірка посилань Інтернет-навігатора на коректність відкриття.

Здійснено адаптивну верстку сайту з метою коректного відображення всіх його сторінок на екранах мобільних пристроїв, залучаючи користувача до комунікаційного процесу.

Для користувачів, які вперше відвідують сайт, створено «Візитку сайту», озвучену з метою використання також людьми з вадами зору. Візитівка детально описує структуру та методику доступу до ресурсів сайту та, загалом, всього комплексу Інтернет-ресурсів бібліотеки.

Серед онлайн-послуг, які надає бібліотека, можна назвати доступ на сайті бібліотеки до бібліографічних і фактографічних даних, підготовлені тематичні рекомендаційні списки літератури, інформування і зворотний зв'язок з користувачами через соціальні мережі, електронну пошту тощо.

Важливе значення для користувачів університетської бібліотеки мають навчальні та науково-допоміжні ресурси, готові інформаційно-бібліографічні списки за базовими навчальними дисциплінами. Структурована вебліотека посилань: «навчальні дисципліни».

Бібліотека Вінницького педуніверситету вже декілька років має доступ до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science, Scopus, тестовий доступ до пакета академічних баз даних «Пакет EBSCO EP».

На початку навчального року під час воєнного стану працівники бібліотеки для студентів першого курсу провели віртуальні екскурсії «лабіринтами бібліотеки», активно долучилися до настановних конференцій з педагогічної практики студентів, розповіли про можливості використання бібліотечних послуг у дистанційному режимі.

У рамках вивчення дисципліни «Основи науково-педагогічних досліджень» також долучаємося до онлайн-заходів, на яких фахівці бібліотеки ознайомлюють здобувачів вищої освіти з електронними ресурсами та інформаційно-бібліографічними послугами. Про дотримання академічної

добročесності, використання і можливості бібліотечних сервісів, доступ та відповідальне їх використання, як правильно написати якісну публікацію розповідають працівники бібліотеки здобувачам вищої освіти, демонструючи презентацію «Академічна добročесність – запорука успіху науковця».

З метою популяризації бібліотеки, її продуктів та послуг активно використовуються сучасні комунікаційні технології, інструменти Інтернет-маркетингу, що включає наступні складові: веб-сайт бібліотеки як головний засіб комунікації та інструмент Інтернет-навігації; електронну пошту, миттєві повідомлення, соціальні мережі, блоги, форуми. В онлайн-режимі бібліотечними працівниками представлені та висвітлені в соціальних мережах інформаційні повідомлення, короткі пости, різноманітні презентації, відеоролики, віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, рекомендаційні списки літератури тощо.

Пріоритетом бібліотеки сьогодні є подальше формування якісного контенту, забезпечення вільного доступу до інформації. Щоб залишатися потрібною та важливою для користувачів, освітянська книгозбірня продовжує свою діяльність за такими важливими напрямками як наукове комплектування документів, забезпечення збереження фонду, бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування, активно впроваджує інноваційні технології.

Серед стратегічних напрямів діяльності бібліотеки є перебудова цифрових матеріалів у відповідність стандартам доступності, доступність електронної інформації та технологій для користувачів.

Підкреслимо, що у викликах сьогодення, спричинених війною, бібліотека залишається надійним інформаційним центром університету. Працівники бібліотеки готові до будь-яких викликів та ризиків, до виживання та досягнення успіху в різних драматичних умовах, у різних сценаріях невизначеності. Труднощі, які виникають, загартовують, дозволяють набути новий досвід, що робить нас сильними. То є значний та корисний досвід, який перевернув свідомість кожного працівника бібліотеки, це урок на майбутнє [2, с. 34].

А майбутнє у нас усіх – переможне!

Література

1. Білоус В. С. Електронна бібліотека вищого навчального закладу як середовище швидкого доступу до інформації. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ*: зб. матеріалів Республік. наук.-практ. конференції. 2010. С. 29–39.

2. Білоус В. С. «Ні карантину на знання та інформаційно-бібліотечні послуги!»: з досвіду дистанційної роботи освітянської книгозбірні. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2021. № 1. С. 31–34.

3. Воробйова Л. М. Згуртуєтесь задля Перемоги! (досвід роботи бібліотеки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського під час війни). *Науково-практична конференція «Бібліотечні компетентності в умовах нових викликів»* / НБ ВНМУ ім. М. І. Пирогова. 5 жовтня 2022 р. URL:

<http://library.vnmu.edu.ua/conferences/naukovo-praktichna-konferentsiya-bibliotechni-kompetentnosti-v-umovah-novih-viklikiv/>.

4. Сердюк С., Герасимова С. Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*. 2022. № 3. С. 9–14.